

Sygn. akt I ACa 67/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 maja 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący	:	SSA Jarosław Marek Kamiński
Sędziowie	:	SA Bogusław Suter SO del. Grażyna Wołosowicz (spr.)
Protokolant	:	Izabela Lach

po rozpoznaniu w dniu 20 maja 2016 r. w Białymstoku

na rozprawie

sprawy z powództwa **L. B., W. B. (1), B. B. (1), H. Ł. i T. W.**

przeciwko **Skarbowi Państwa - Wojewodzie (...)**

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie

z dnia 30 października 2015 r. sygn. akt I C 582/13

I. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie I o tyle, że ustawowe odsetki za opóźnienie zasądza od dnia 30 października 2015 r. do dnia zapłaty i oddala powództwo co do pozostałych odsetek;

II. w pozostałym zakresie apelację oddala;

III. zasądza od pozwanego na rzecz każdego z powodów kwotę po 2.000 złotych tytułem częściowego zwrotu kosztów procesu za drugą instancję.

(...)

UZASADNIENIE

Po ostatecznym sprecyzowaniu stanowiska w sprawie powodowie L. B., W. B. (1), B. B. (1), H. Ł. i T. W. wnieśli o zasądzenie od pozwanego na rzecz każdego z nich kwot po 243.778,20 zł, na którą składały się:

a) kwota 125.758,20 zł tytułem odszkodowania za odebrane przez Skarb Państwa grunty, należące do rodziców powodów, które następnie zostały odpłatnie zbyte lub skomunalizowane,

b) kwota 118.020 zł tytułem odszkodowania za budynki, odebrane przez Skarb Państwa poprzednikom prawnym powodów, które po przejęciu wskutek zaniedbań pozwanego uległy zniszczeniu

wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 28 sierpnia 2013 r. do dnia zapłaty. Nadto każdy z powodów wniósł o zasądzenie na jego rzecz od pozwanego kosztów procesu według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego.

W uzasadnieniu swoich żądań powodowie wskazali m.in., że w dniu 24 listopada 1948 r. Urząd Wojewódzki (...) uznał, iż nieruchomości ziemskie J. – B., J., J. i S. o powierzchni 64,2042 ha, położone w gminie S., powiat (...), stanowiące własność T. B. i J. R., podpadają pod działanie art. 2 ust. 1 lit. e dekretu PKWN z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej. Jak wskazali powodowie, na skutek bezprawnego działania władz komunistycznych, dotychczasowi właściciele nieruchomości zostali wraz z rodzinami brutalnie wypędzeni ze swojego rodzinnego majątku. Jak podali powodowie, decyzją Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 22 kwietnia 2013 r. stwierdzono nieważność decyzji Urzędu Wojewódzkiego (...) w części dotyczącej nieruchomości J. – B. o powierzchni 48,1488 ha oraz J. o powierzchni 2,7993 ha, łącznie 50,9481 ha.

Zgodnie z treścią pozwu, przejęty przez pozwanego majątek został doprowadzony w latach 50-tych ubiegłego wieku do całkowitego zniszczenia budynków gospodarskich, a mianowicie domu mieszkalnego, stodoły, obory, chlewni, spichlerza i czworaka, w związku z czym powodowie wnieśli o zasądzenie odszkodowania. Jednocześnie powodowie, jako dzieci T. i S. B., dochodzili odszkodowania za grunty, które po bezprawnym przejęciu zostały zbyte przez Skarb Państwa na rzecz osób trzecich i chroni je rękojmią wiary ksiąg wieczystych o łącznej powierzchni 26,5240 ha. (k. 3-12, k. 139-154, k. 829-833 i k. 889)

Pozwany Skarb Państwa – Wojewoda (...) - (...) wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego, reprezentowanego przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa, kosztów postępowania według norm przepisanych. Wskazywał, że kwestionuje żądania pozwu co do zasady, jak i co do wysokości. Przede wszystkim zaś podniósł zarzut wygaśnięcia roszczenia odszkodowawczego, powołując się przy tym na treść art. 6 ustawy z dnia 15 listopada 1956 r. o odpowiedzialności Państwa za szkody wyrządzone przez funkcjonariuszy państwowych, zgodnie z którym w przypadku szkód wyrządzonych do dnia wejścia w życie ustawy (28 listopada 1956 r.) poszkodowani mieli rok czasu na dochodzenie swych roszczeń, które później wygasły. Niezależnie od powyższego podniósł, że strona powodowa nie wykazała istnienia po jej stronie szkody, gdyż decyzja stwierdzająca nieważność orzeczeń nacjonalizacyjnych przywróciła z mocą wsteczną własność nieruchomości na rzecz powodów. Poza tym powodowie, zdaniem Skarbu Państwa, nie wykazali istnienia związku przyczynowo-skutkowego pomiędzy wykazywaną przez nich szkodą a stwierdzeniem nieważności spornej decyzji. Dodatkowo zakwestionował legitymację czynną powodów wskazując, że nie zostało wykazane, iż w skład masy spadkowej wchodziły prawa do nieruchomości, za które to domagają się odszkodowania. Nadto pozwany podniósł zarzut przedawnienia roszczenia powodów. (k. 107-116)

Wyrokiem z dnia 30 października 2015 r. Sąd Okręgowy w Olsztynie zasądził od pozwanego na rzecz każdego z powodów kwotę po 243.778,20 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 28 sierpnia 2013 r. do dnia zapłaty (punkt I.); zasądził od pozwanego na rzecz każdego z powodów kwotę po 3.817 zł tytułem częściowego zwrotu kosztów procesu (punkt II.) oraz nakazał ściągnąć od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa (Sądu Okręgowego w Olsztynie) kwotę 3.388,91 zł tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych (punkt III).

Z ustaleń poczynionych przez Sąd Okręgowy wynikało, że S. B. był właścicielem gospodarstwa rolnego zwanego „J. hipoteczny nr(...)” (wpisany do wykazu hipotecznego od 1914 r.). Nadto wyżej wskazany wraz ze swoją małżonką W. B. (2) (z Z.) byli właścicielami gospodarstwa rolnego we wsi J. – B., w powiecie (...), o łącznej powierzchni 48,1488 ha (od lat 1907-1908). W 1919 r. S. B. dodatkowo kupił gospodarstwo o powierzchni ok. 11 ha w J. wraz z budynkami. S. i W. B. (2) mieli dwoje dzieci: T. B. oraz J. B. (później: R.). Powodowie są dziećmi T. B. i S. B. z domu R..

Na podstawie umowy darowizny z dnia 16 maja 1934 r., W. z Z. B. darowała swojemu synowi T. B., należący do niej udział w wyżej opisanej nieruchomości (akt notarialny (...)). Następnie w dniu 8 stycznia 1936 r., S. B. darował narzeczonej swojego syna T. S. R., należącą do niego, pozostałą część nieruchomości określanej jako J. – B. (akt notarialny (...)). W tym samym akcie S. B. darował S. R. dział ziemi z łąką o powierzchni 2,7993 ha zapisany w księdze hipotecznej J. hipoteczny nr (...). T. i S. B. mieszkali w domu w J. – B., natomiast J. R. wraz z mężem i dziećmi zamieszkała w J. po tym, jak w 1940 r. niemieccy żołnierze nakazali im opuszczenie należącego do nich gospodarstwa w K.. Następnie w dniu 11 marca 1947 r. S. B. sprzedał swojej córce J. R. (z domu B.) majątek rolny wraz z zabudowaniami, położony w J. .

Postanowieniem z dnia 5 października 1948 r. Sąd Grodzki w M. stwierdził, iż spadek po S. B., zmarłym dnia (...), przeszedł w całości na dwoje jego dzieci, a mianowicie na J. z B. R. oraz na T. B., na każde z nich po połowie (postanowienie Sądu Rejonowego w Mławie z dnia 5 października 1948 r. – k. 470-471 oraz dokumenty z Archiwum Państwowego znajdujące się w aktach(...) – załącznik do akt niniejszej sprawy).

Orzeczeniem z dnia 24 listopada 1948 r. Urząd Wojewódzki (...) uznał, że nieruchomości ziemskie pod nazwą J. – B., J., J. – J. i S., o powierzchni 64,2042 ha, położone w gminie S., powiatu (...), stanowiące własność T. B. i J. R. (siostra T. B.), podpadają pod działanie przepisu art. 2 ust. 1 lit. e) dekretu PKWN z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej (znak nr (...)). W uzasadnieniu powyższego orzeczenia wskazano, że powierzchnia nieruchomości ziemskich będących „w posiadaniu i użytkowaniu” T. i S. B. wynosiła łącznie 64,2042 ha, w tym użytków rolnych 52,7757 ha. Urząd Wojewódzki doszedł do takiego wniosku sumując powierzchnię nieruchomości objętych umowami darowizny na rzecz T. B. i S. z R. B. (46,5834 ha, w tym użytków rolnych 36,4120 ha) z powierzchnią gruntów S. B., na których obdarowani mieli obowiązek „całkowitego gospodarowania” (17,6208 ha, w tym 16,3637 ha). Dodatkowo w treści tego orzeczenia wskazano, że akt darowizny może być w każdej chwili przez darczyńcę odwołany i stanowi bezsporny tytuł własności dopiero po śmierci darczyńcy. Wobec faktu, że śmierć S. B. nastąpiła dopiero w 1947 r., cały majątek w dniu 1 września 1939 r. stanowił jedną całość zawierającą powyżej 50 ha użytków rolnych (decyzja Urzędu Wojewódzkiego (...) z dnia listopada 1948 r. – k. 43-43 v. i k. 494-494 v.; zaświadczenie o dokonanych pomiarach z dnia 16 marca 1948 r. – k. 492; zaświadczenie z dnia 7 września 1957 r. – k. 493)

Pod koniec 1949 r. małżonkowie B. mieszkający w B. oraz R. zamieszkali w J. zostali wyrzuceni ze swoich domów, w których pozostał cały ich dobytek. W dniu 31 sierpnia 1950 r. doszło do protokolarnego przejścia nieruchomości ziemskiej J. – B., J., J. – J. i S. o powierzchni 64,2042 ha, w tym 48 ha gruntów rolnych, wraz z budynkami i inwentarzem (protokół zabezpieczenia przejętego mienia – k. 489-491; protokół zdawczo-odbiorczy – k. 499-501; protokół przejścia wraz z opisem granic – k. 520-527; zeznania świadka S. S. (1) – k. 656 v.-657 v.; zeznania L. B. w charakterze strony powodowej – k. 664 v.-665; zeznania W. B. (1) w charakterze strony powodowej – k. 665). Następnie Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w N. wydało w dniu 17 października 1958 r. zaświadczenie, z którego wynikało, że Skarb Państwa jest właścicielem nieruchomości rolnej położonej we wsi Z., gmina J., powiat N., o łącznej powierzchni 63,36 ha. W oparciu o powyższe na rzecz pozwanego Sąd Powiatowy w O. założył księgę wieczystą Kw nr (...) (postanowienie Sądu Powiatowego w O. z dnia 20 lutego 1959 r. – k. 270-270 v.). Postanowieniem z dnia 20 stycznia 2000 r. Sąd Rejonowy w Mławie (sygn. akt I Ns 596/99) stwierdził, że spadek po S. B. (z domu R.), zmarłej dnia (...)w M., nabyli mąż T. B. (w 1/4 części) oraz dzieci: H. Ł., T. W., L. B., B. B. (1) i W. B. (1) (po 3/20 części każde z nich). W dniu 28 lutego 2012 r. Sąd Rejonowy w Nidzicy stwierdził, że spadek po T. B., zmarłym w dniu (...) w N., nabyły dzieci L. B., W. B. (1), T. W., H. Ł. i B. B. (1) po 1/5 każdy z nich (sygn. akt I Ns 244/11).

Wnioskiem z dnia 27 września 2011 r. L. B. zwrócił się o stwierdzenie nieważności decyzji Urzędu Wojewódzkiego (...) z dnia 24 listopada 1948 r. W dniu 22 kwietnia 2013 r. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi stwierdził nieważność orzeczenia Urzędu Wojewódzkiego (...) z dnia 24 listopada 1948 r. w części dotyczącej nieruchomości stanowiących własność T. B. oraz S. z R. B., tj. nieruchomości J. – B. oraz J.. W uzasadnieniu powyższego organ wskazał, że dokonany przez Urząd Wojewódzki zabieg zsumowania wszystkich nieruchomości rolnych, którymi gospodarował czy użytkował T. B. wraz z małżonką, został przeprowadzony bez podstawy prawnej, albowiem dekret PKWN z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej stał tylko i wyłącznie na gruncie własności (współwłasności) i nie uzależniał

przejścia nieruchomości na rzecz Skarbu Państwa od stanu posiadania czy sposobu użytkowania. W konsekwencji Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi uznał, że Urząd Wojewódzki (...) nie miał podstaw, aby traktować łącznie nieruchomości stanowiące własność T. i S. B. (z domu R.) z nieruchomościami jedynie przez nich użytkowanymi, a będących własnością innej osoby. Skoro łączna powierzchnia użytków rolnych nieruchomości stanowiących własność małżonków B. wynosiła według rejestru pomiarowego 36,4120 ha, a zatem nie przekraczała normy 50 ha, wskazanej jako podstawa uznania nieruchomości za podlegającej na cele reformy rolnej, to zaskarżone orzeczenie w tej części zostało wydane z rażącym naruszeniem art. 2 ust. 1 lit. e) tego dekretu (decyzja Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 22 kwietnia 2013 r. – k. 55-57 v.; pisma i dokumenty dotyczące postępowania toczącego się przed Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi znak (...)– k. 430-646). Pismem datowanym na dzień 12 sierpnia 2013 r., doręczonym pozwanemu dnia 13 sierpnia 2013 r., pełnomocnik powodów wezwał Skarb Państwa do uiszczenia na ich rzecz łącznej kwoty 1,528,461,90 zł tytułem odszkodowania za utracone mienie, należące do małżonków T. i S. B. (wezwanie powodów z dnia 12 sierpnia 2013 r. wraz z dowodem odbioru – k. 65-67 v.; odpowiedź pozwanego z dnia 19 sierpnia 2013 r. – k. 69).

Po przejęciu majątków przez Skarb Państwa, część nieruchomości została sprzedana (przekazana) na rzecz osób trzecich, którzy zostali wpisani do ksiąg wieczystych prowadzonych dla tych nieruchomości jako właściciele (chroni ich rękojmią wiary publicznej ksiąg wieczystych). Łączna powierzchnia takich gruntów, bezpowrotnie utraconych przez powodów, wynosi 26,5240 ha, a składają się na nią (aktualne numery działek):

- a) działka nr (...) (księga wieczysta (...)),
- b) działka nr (...) (księga wieczysta (...)),
- c) działka nr (...) (księga wieczysta (...)),
- d) działka nr (...) (księga wieczysta (...)),
- e) działka nr (...) (księga wieczysta (...)),
- f) działka nr (...) (księga wieczysta (...)),
- g) działka nr (...) (księga wieczysta (...)).

Sąd Okręgowy, wskazał, że łączna wartość wyżej wskazanych działek, według stanu na dzień wydania spornej decyzji z dnia 24 listopada 1948 r., a wedle cen obecnie obowiązujących, wynosi 628.926 zł. Natomiast pozostałe działki wchodzące w skład tych majątków należą do Skarbu Państwa, w tym stanowią drogi publiczne (nr (...)). Jednocześnie po przejęciu majątków należących do poprzedników prawnych powodów, Skarb Państwa zaniedbał znajdujące się tam budynki (zabudowania), w sposób powodujący ich zniszczenie, w postaci:

- 1) domu mieszkalnego (stan budynku średni, 40% stopnia zużycia technicznego – wartość odtworzeniowa 199.600 zł),
- 2) stodoły (stan budynku średni, 40% stopnia zużycia technicznego – wartość odtworzeniowa 124.400 zł),
- 3) obory (stan budynku zły, 70% stopnia zużycia technicznego – wartość odtworzeniowa 47.100 zł),
- 4) chlewni (stan budynku zły, 70% stopnia zużycia technicznego – wartość odtworzeniowa 37.100 zł),
- 5) spichrza (stan budynku dobry, 20% stopnia zużycia technicznego – wartość odtworzeniowa 123.300 zł),
- 6) czworaka (stan budynku zły, 70% stopnia zużycia technicznego – wartość odtworzeniowa 58.600 zł). Łączna wartość odtworzeniowa wyżej wskazanych budynków wynosi zatem 590.100 zł. (dowód: opinia biegłego z zakresu szacowania nieruchomościami E. K. – k. 698-760, k. 799-809, k. 861-863 v. i k. 889-889 v.; skrócone wypisy z rejestru gruntów – k. 59-62 i k. 445-447; pismo z dnia 13 kwietnia 1993 r. – k. 71-71 v.; pismo Ministerstwa Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 27 sierpnia 1997 r. – k. 72; mapy ewidencyjne wraz ze skróconymi wypisami z rejestru

gruntów – k. 156-163; odpis zwykły księgi wieczystej nr (...) – k. 164-166; odpis zwykły księgi wieczystej nr (...) – k. 167-169; odpis księgi wieczystej nr (...) – k. 170-172; odpis księgi wieczystej nr (...) – k. 173-175; odpis księgi wieczystej nr (...) – k. 176-178; odpis księgi wieczystej nr (...) – k. 179-185; odpis księgi wieczystej nr (...) – k. 186-188; odpis księgi wieczystej (...) – k. 189-190 v.; odpis księgi wieczystej (...) – k. 192-196; odpis księgi wieczystej (...) – k. 197-199 v.; odpis księgi wieczystej (...) – k. 200-202; odpis księgi wieczystej (...) – k. 203-204 v.; odpis księgi wieczystej (...) – k. 205-207 v.; odpis księgi wieczystej (...) – k. 208-209 v.; akta i dokumenty dotyczące księgi wieczystej Kw nr (...) – k. 211-219; akta i dokumenty księgi wieczystej Kw nr (...) – k. 220-223; akta i dokumenty księgi wieczystej Kw nr (...) – k. 224-243; akta księgi wieczystej Kw nr (...) – k. 244-267; akta księgi wieczystej Kw nr (...) – k. 268-271 v.; akta księgi wieczystej Kw nr (...) – k. 272-283 v.; akta księgi wieczystej Kw nr (...) – k. 284-294 v.; akta księgi wieczystej Kw nr (...) – k. 295-322; akta księgi wieczystej Kw nr (...) – k. 324-343; akta księgi wieczystej Kw nr (...) – k. 344-360 v.; akta księgi wieczystej Kw nr (...) – k. 361-384; akta księgi wieczystej Kw nr (...) – k. 385-394; akta księgi wieczystej Kw nr (...) – k. 395-412 v.; akta księgi wieczystej Kw nr (...) – k. 413 – 429; rejestr pomiarowy – k. 541-543; mapy – k. 641-646; zeznania świadka S. S. (1) – k. 656 v.-657 v.; zeznania L. B. w charakterze strony powodowej – k. 664 v.-665; zeznania W. B. (1) w charakterze strony powodowej – k. 665).

Mając na uwadze powyższe ustalenia, Sąd I instancji stwierdził, że żądania pozwu zasługiwały na uwzględnienie.

Odnosząc się w pierwszej kolejności do żądania zasądzenia na ich rzecz odszkodowania za mienie utracone przez ich poprzedników prawnych na rzecz pozwanego Skarbu Państwa, wskazywał, że dokonał ustaleń faktycznych w oparciu o niekwestionowane przez strony dokumenty znajdujące się w aktach sprawy oraz o opinię biegłej sądowej z zakresu szacowania nieruchomości (posiadającej także uprawnienia z zakresu geodezji), które miały istotne znaczenie dla ustalenia granic spornego majątku i określenia szacunkowej wartości nieruchomości, z którą powodowie wiążą dochodzone roszczenie, a tym samym dla ustalenia wysokości należnego im odszkodowania. Dodatkowo dopuścił dowód z zeznań świadków i przesłuchania strony powodowej, przy czym brak było podstaw do odmowy im wiarygodności, albowiem złożone zeznania cechowały się jasnością i pozostawały zgodne w zakresie okoliczności istotnych z punktu widzenia ostatecznego rozstrzygnięcia sprawy.

Sąd Okręgowy wskazywał, że w niniejszej sprawie podstawę faktyczną dochodzonego pozwem odszkodowania stanowi pozbawienie powodów jako następców prawnych T. i S. B. własności nieruchomości, przy czym żądania pozwu ograniczone zostały jedynie do tych gruntów, które po odebraniu ich przez Skarb Państwa zostały odpłatnie zbyte, oraz do budynków, które po ich przejściu wskutek zaniedbań Skarbu Państwa uległy zniszczeniu. W ocenie Sądu I instancji, nie budziło wątpliwości, że powyższe nastąpiło wskutek działań Skarbu Państwa, których pierwotnym i materialnym wyrazem, stanowiącym przyczynę dalszych czynności rozporządzających tą nieruchomością, była decyzja Urzędu Wojewódzkiego (...) z dnia 24 listopada 1948 r. (nr (...)). Przedmiotowa decyzja była zasadniczym źródłem szkody, tj. zdarzeniem wyrządzającym szkodę, albowiem na skutek jej wydania doszło do pozbawienia poprzedników prawnych powodów prawa własności spornych nieruchomości. Bezspornym było przy tym, że przedmiotowa decyzja została wydana niezgodnie z prawem (bez podstawy prawnej), co niewątpliwie wynikało z uzasadnienia decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 22 kwietnia 2013 r.

W kontekście powyższego podkreślał, że w postępowaniu był związany ostateczną decyzją administracyjną i to niezależnie od jej deklaratywnego czy konstytutywnego charakteru oraz od charakteru sprawy, w której została wydana. Oznacza to, że był obowiązany uwzględnić stan prawny wynikający z osnowy ostatecznej decyzji. Mając powyższe na uwadze, stwierdził, że decyzja z dnia 24 listopada 1948 r., pomimo swej nieważności, pozostawała w obrocie prawnym i zachowała moc wiążącą aż do 2013 r., czyli do czasu stwierdzenia jej nieważności we właściwym postępowaniu. Co więcej, decyzja ta legitymowała Skarb Państwa jako właściciela spornej nieruchomości do swobodnego o niej decydowania, w tym do zbywania jej na rzecz osób trzecich. Decyzja została wydana przez organ państwowy w imieniu państwa polskiego i wywołała skutki prawne w zakresie przejścia własności nieruchomości, pozbawiające tego prawa poprzedników prawnych powodów. W takiej sytuacji nie można uznać, że pomimo stwierdzenia nieważności tej decyzji była ona aktem nieistniejącym, a sąd powszechny powinien odmówić respektowania stwierdzonego tą decyzją stanu prawnego.

Sąd Okręgowy podkreślał także, że wprawdzie przepis art. 160 k.p.a. utracił co do zasady moc obowiązującą (został uchylony z dniem 1 września 2004 r. przez art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw – Dz. U. z 2004 r., Nr 162, poz. 1692) i obecnie do roszczeń odszkodowawczych związanych z wykonywaniem władzy publicznej stosuje się przepisy kodeksu cywilnego od art. 417 k.c. do art. 4172 k.c., to jednak stosuje się go nadal do oceny niektórych zdarzeń prawnych. A mianowicie, jak wskazuje Sąd Najwyższy w uchwale pełnego składu z dnia 31 marca 2011 r. (sygn. akt III CZP 112/10, LEX 751460), do roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej ostateczną decyzją administracyjną wydaną przed dniem 1 września 2004 r., której nieważność lub wydanie z naruszeniem art. 156 § 1 k.p.a. stwierdzono po tym dniu, ma zastosowanie art. 160 § 1, 2, 3 i 6 k.p.a. Podobne stanowisko Sąd Najwyższy zajął m. in. w uchwale z dnia 6 listopada 2008 r. (III CZP 101/08, OSNC 2009/4/57), w wyroku z dnia 12 października 2011 r. (II CSK 34/11, Lex nr 1027163). Sąd I instancji wywodził, że zgodnie z art. 160 § 1 k.p.a. stronie, która poniosła szkodę na skutek wydania decyzji z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 k.p.a. albo stwierdzenia nieważności takiej decyzji, służy roszczenie o odszkodowanie za poniesioną rzeczywistą szkodę, chyba że ponosi ona winę za powstanie okoliczności wymienionych w tym przepisie. Z mocy § 2 art. 160 k.p.a. do odszkodowania stosuje się przepisy Kodeksu cywilnego, z wyłączeniem art. 418 tego kodeksu. Zgodnie z § 3 tegoż artykułu odszkodowanie przysługuje od organu, który wydał decyzję z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 k.p.a., chyba że winę za powstanie okoliczności wymienionych w tym przepisie ponosi inna strona postępowania dotyczącego tej decyzji; w tym ostatnim przypadku roszczenie o odszkodowanie służy w stosunku do strony winnej powstania tych okoliczności. Po myśli § 6 tego artykułu, roszczenie o odszkodowanie przedawnia się z upływem trzech lat od dnia, w którym stała się ostateczna decyzja stwierdzająca nieważność decyzji wydanej z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 albo decyzja, w której organ stwierdził, w myśl art. 158 § 2, że zaskarżona decyzja została wydana z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 k.p.a.

Uwzględniając powyższe odniósł się do stanowiska strony pozwanej, która podniosła zarzut wygaśnięcia roszczeń odszkodowawczych powodów z uwagi na treść art. 6 ustawy z dnia 15 listopada 1956 r. o odpowiedzialności Państwa za szkody wyrządzone przez funkcjonariuszy państwowych (Dz. U. z 1956 r., Nr 54, poz. 243), zgodnie z którym wynagrodzenie szkody wyrządzonej przed dniem wejścia w życie tej ustawy poszkodowany może dochodzić od Państwa nie później niż w ciągu roku od dnia wejścia jej w życie, tj. dnia 28 listopada 1956 r. Wskazał, że na temat możliwości stosowania wyżej wskazanego przepisu w kontekście roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej przez funkcjonariuszy państwowych, o których mowa w art. 160 § 1 i n. k.p.a., kilkakrotnie wypowiedział się Sąd Najwyższy (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 lipca 2011 r., I CSK 576/09, LEX nr 1050451; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2008 r., I CSK 450/07, LEX nr 393893). W ocenie Sądu Najwyższego, art. 6 ustawy z dnia 15 listopada 1956 r., mimo że nie utracił mocy obowiązywania, nie znajduje zastosowania do oceny roszczeń, o których mowa w art. 160 § 1 k.p.a. Wspomniany przepis art. 160 k.p.a. stanowi wyłączną podstawę odpowiedzialności Skarbu Państwa za czyn niedozwolony, polegający na wydaniu decyzji administracyjnej, która następnie uznana została za niezgodną z prawem, w związku z czym jest to przepis o charakterze *lex specialis*, także w stosunku do omawianego art. 6 ustawy z dnia 15 listopada 1956 r. Wobec powyższego podniesiony przez stronę pozwaną zarzut wygaśnięcia roszczenia, nie mógł zostać podzielony przez Sąd w sposób skutkujący oddaleniem powództwa.

Wracając do kwestii przesłanek skutecznego dochodzenia roszczenia odszkodowawczego, podkreślał, że w każdym przypadku, zarówno na gruncie art. 160 k.p.a., jak i na podstawie aktualnie obowiązującego art. 4171 § 2 k.c., warunkiem było istnienie decyzji nadzorczej, która stwierdziłaby wydanie decyzji stanowiącej źródło szkody z naruszeniem przepisów prawa. W niniejszej sprawie poza sporem było, że na mocy decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 22 kwietnia 2013 r. stwierdzono nieważność decyzji z dnia 24 listopada 1948 r. w części dotyczącej nieruchomości stanowiących własność T. B. oraz S. z R. B., tj. nieruchomości J. – B. oraz J.. Tak więc jedna z przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa w postaci wydania decyzji z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 k.p.a. oraz stwierdzenia jej nieważności, stanowiąca *de facto* prejudykat rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie, została spełniona.

Odnosząc się następnie do kwestii, czy po stronie powodów jako następców prawnych T. B. wystąpiła szkoda wskutek wydania decyzji z dnia 24 listopada 1948 r. i ewentualnie jaka jest wysokość tej szkody, odniósł się do zarzutu

przedawnienia roszczenia o odszkodowanie zaznaczając, że brak było podstaw prawnych do jego uwzględnienia. Wskazywał, że decyzja z dnia 24 listopada 1948 r., na podstawie której doszło do przejęcia własności spornych nieruchomości na rzecz Skarbu Państwa, została wydana bez podstawy prawnej, co zostało potwierdzone dopiero dnia 22 kwietnia 2013 r. przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. W jego ocenie nie ulegało wątpliwości, że dopiero ostateczna decyzja nadzorcza, stwierdzająca nieważność lub niezgodność z prawem decyzji nacjonalizacyjnej, stwarzała możliwość dochodzenia od Skarbu Państwa roszczeń odszkodowawczych. Tak więc decyzja Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi otworzyła powodowi drogę do poszukiwania odszkodowania za szkodę wynikłą z decyzji z dnia 24 listopada 1948 r. Przypominał, że przepis art. 160 § 6 k.p.a. stanowi samodzielną podstawę przedawnienia roszczenia o odszkodowanie (w sytuacji, gdy strona poniosła szkodę na skutek wydania decyzji z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 k.p.c.). Treść przepisu art. 160 § 6 k.p.a. jest jednoznaczna i nie może być interpretowana wbrew jego jasnemu brzmieniu. Zgodnie z ugruntowanym już stanowiskiem Sądu Najwyższego (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 lipca 2009 r., sygn. akt I CSK 499/08, LEX nr 528228, uchwała pełnego Składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z dnia 17 lutego 2006 r., sygn. akt III CZP 84/05, OSNC 2006, nr 7-8, poz. 114, uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2006 r., sygn. akt III CZP 125/05, OSNC 2006, nr 12, poz. 194) roszczenie o naprawienie szkody wynikającej z decyzyjnego (administracyjnego) stwierdzenia nieważności decyzji wydanej z naruszeniem art. 156 § 1 k.p.a. przedawnia się z upływem trzech lat od dnia, w którym stała się ostateczna decyzja w przedmiocie takiego stwierdzenia (art. 160 § 6 k.p.a.), bez względu na to, kiedy szkoda powstała (lub się ujawniła). Jeżeli wymagalność i przedawnienie roszczenia odszkodowawczego wobec Skarbu Państwa przewidzianego w art. 160 k.p.a. zostały uregulowane w szczególny sposób, to chociaż chodzi tu o odpowiedzialność za czyn niedozwolony, to jednak nie stosuje się ogólnych przepisów o czynach niedozwolonych i przedawnieniu roszczeń, lecz regulację zawartą w art. 160 § 6 k.p.a. Dopiero bowiem ostateczna decyzja nadzorcza, stwierdzająca nieważność lub niezgodność z prawem, pozwala na dochodzenie roszczeń odszkodowawczych i wszczęcie odpowiedniego postępowania sądowego i dlatego jest tym zdarzeniem prawnym, o którym mowa w art. 5 ustawy nowelizującej. Powstaje zatem wymagany przez ustawę „stan prawny” złożony z kilku zdarzeń, w skład którego wchodzi wydanie ostatecznej decyzji administracyjnej nieważnej lub niezgodnej z prawem, wystąpienie szkody w wyniku jej wydania oraz wydanie ostatecznej decyzji nadzorczej stwierdzającej niezgodność z prawem lub nieważność decyzji wyrządzającej szkodę (uchwała z dnia 6 listopada 2008 r., sygn. akt III CZP 101/08, OSNC 2009/4/57, z dnia 5 grudnia 2009 r., sygn. akt III CZP 123/08, OSNC 2009/11/145, wyrok z dnia 21 listopada 2008 r., sygn. akt V CSK 204/08, OSNC-ZD 2009/4/94 oraz postanowienie z dnia 9 lipca 2009 r., sygn. akt III CZP 47/09, nie publ., wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 czerwca 2009 r., III CSK 344/08, LEX nr 523705). Z uwagi na chronologię wydawanych w niniejszej sprawie decyzji, nie budziło wątpliwości Sądu Okręgowego, że w odniesieniu do oceny zgłoszonego przez powodów roszczenia odszkodowawczego powinny mieć zastosowanie przepisy art. 160 § 1, 2, 3 i 6 k.p.a. Szkoda została wyrządzona powodowi decyzją administracyjną Urzędu Wojewódzkiego (...) z dnia 24 listopada 1948 r., a więc decyzją wydaną przed dniem 1 września 2004 r., której nieważność i wydanie z naruszeniem prawa stwierdzono po tym dniu na podstawie decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 22 kwietnia 2013 r. Powyższe oznaczają, że do przedawnienia roszczenia o odszkodowanie doszłoby najwcześniej z dniem 22 kwietnia 2016 r. (nie jest wiadome, kiedy ta decyzja stała się ostateczna, dlatego też Sąd przyjął datę wydania decyzji nadzorczej – k. 58). Mając powyższe na względzie nie można było mieć wątpliwości co do tego, że wnosząc pozew w dniu 4 października 2013 r. (koperta – k. 84), powodowie uczynili to przed upływem

3-letniego terminu przedawnienia, którego początek przypada na dzień, w którym stała się ostateczna decyzja stwierdzająca nieważność decyzji z dnia 24 listopada 1948 r. wydanej z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 k.p.a. albo decyzja, w której organ stwierdził, w myśl art. 158 § 2 k.p.a., że zaskarżona decyzja została wydana z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 k.p.a. W tych okolicznościach zarzut przedawnienia nie mógł odnieść zamierzonego przez stronę pozwaną skutku w postaci oddalenia powództwa.

Następnie Sąd I instancji wskazywał, że nie można było przyjąć za pozwanym Skarbem Państwa, że powodowie nie ponieśli szkody w następstwie wydania i wykonania decyzji z dnia 24 listopada 1948 r., albowiem decyzja stwierdzająca jej nieważność przywróciła z mocą wsteczną własność nieruchomości podmiotowi dotkniętemu nacjonalizacją. Analiza zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego nie może abstrahować od faktu, że przedmiotem pozwu objęte jest wyłącznie żądanie uiszczenia odszkodowania za nieruchomości, które zostały najpierw przejęte na własność

Skarbu Państwa, a następnie odpłatnie przekazane na rzecz osób trzecich, ujawnionych w treści księgi wieczystej jako właściciele tych nieruchomości. Rękojmia wiary ksiąg wieczystych chroni rozporządzenia odpłatne, a więc interesy nabywców części nieruchomości bezprawnie przejętych od T. B.. W tej sytuacji fakt podjęcia przez pozwanego decyzji o sprzedaży na rzecz osób trzecich części nieruchomości należących ówczesnie do poprzednika prawnego powodów skutkuje niemożnością ich odzyskania.

Następnie, Sąd I instancji wskazywał, że podobnie ocenić należało zarzut pozwanego, jakoby brak było związku przyczynowo-skutkowego pomiędzy wskazaną przez powodów szkodą a decyzją, na skutek której doszło do wyzucia poprzedników prawnych powodów z prawa własności, tj. decyzją z dnia 24 listopada 1948 r., gdyż oczywistym było, że zdarzeniem wywołującym szkodę nie było wydanie decyzji nadzorczej, lecz decyzji Urzędu Wojewódzkiego (...) z dnia 24 listopada 1948 r., albowiem wspomniany związek przyczynowy odnosi się do relacji istniejących między szkodą a decyzją, na podstawie której T. B. i jego żona zostali pozbawieni prawa własności nieruchomości.

W ocenie Sądu Okręgowego nie można mieć żadnych wątpliwości co do tego, że wyżej opisana decyzja z 24 listopada 1948 r. pozostaje w związku przyczynowym ze szkodą ujmowaną jako utrata własności nieruchomości. Pierwotnym bowiem wyrazem (przejawem) materialnym działań pozwanego, stanowiącym asumpt do dalszych czynności dotyczących nieruchomości objętych pozwem (polegających m.in. na sprzedaży części nieruchomości, stworzeniu PGR itp.) była decyzja z dnia 24 listopada 1948 r. Dalsze czynności funkcjonariuszy pozwanego były jedynie logicznym następstwem wydanej decyzji. Słusznie zatem powodowie wiążą odpowiedzialność pozwanego z wydaniem wskazanej decyzji. Ponieważ bezspornie decyzja ta została wydana niezgodnie z prawem (bez podstawy prawnej), a co więcej – z rażącym naruszeniem prawa – co wynika z decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 22 kwietnia 2013 r. – niewątpliwie należy ją uznać za pozostającą w związku przyczynowym ze szkodą ujmowaną jako utrata własności nieruchomości.

Zdaniem Sądu Okręgowego wysokość szkody poniesionej przez powodów, rozumianej jako pozbawienie prawa własności nieruchomości (bezpowrotnie utraconych), odpowiada szacunkowej wartości rynkowej tych nieruchomości obliczonej według stanu na dzień 24 listopada 1948 r., to jest na dzień wydania decyzji stanowiącej źródło szkody, zaś według cen nieruchomości z chwili obecnej, to jest właściwych na moment orzekania o tym odszkodowaniu. Powyższy sposób wyliczenia odszkodowania znajduje uzasadnienie w treści przepisów art. 363 § 1 i 2 k.c., do których odsyła art. 160 § 2 k.p.a. Wysokość odszkodowania winna wyrównywać różnicę pomiędzy obecnym stanem majątkowym poszkodowanych (powodów) a tym stanem, jaki by istniał, gdyby nie nastąpiło zdarzenie wywołujące szkodę, tj. gdyby nie doszło do bezprawnego pozbawienia poprzedników prawnych powodów własności nieruchomości wskutek wydania decyzji w warunkach nieważności lub rażącego naruszenia prawa.

W celu określenia wartości nieruchomości utraconej przez powodów dopuszczono dowód z opinii biegłego rzeczoznawcy majątkowego uprawnionego do wyceny nieruchomości z dodatkowymi uprawnieniami z zakresu geodezji. Zdaniem Sądu I instancji pozyskana w sprawie opinia biegłej mogła stanowić podstawę ustalenia wysokości należnego powodom odszkodowania za utracone nieruchomości i zniszczone budynki. Podkreślenia wymaga, że opinia została sporządzona na podstawie szerokiej analizy stanu nieruchomości w oparciu zarówno o dokumentację z akt sprawy oraz materiały archiwalne, udostępnione przez strony i pozyskane przez biegłą (w ramach określania stanu odniesienia), a niezbędne w celu ustalenia stanu nieruchomości na datę jej wyceny. W zakresie określenia wartości nieruchomości na datę jej utraty przez poprzedników prawnych powodów biegła odniosła się, zgodnie z zaleceniem Sądu Okręgowego, do cen aktualnych na datę opiniowania, w tym celu uwzględniając dane dotyczące transakcji dotyczących nieruchomości możliwie zbliżonych do spornej nieruchomości. Wnioski omawianych opinii zostały szeroko i przekonująco umotywowane, a nadto wyjaśnione i uzupełnione w toku przesłuchania na rozprawie w dniu 30 października 2015 r. Biegła wyjaśniła, skąd wynikają przyjęte przez nią założenia i współczynniki, odniosła się do położenia nieruchomości, charakteru zabudowy i stanu, w jakim się znajdowała w momencie utraty przez małżonków B., uwzględniając przy tym konieczność szerszego doboru nieruchomości porównawczych z uwagi na niewielką liczbę transakcji na lokalnym rynku nieruchomości. Po zapoznaniu się z treścią opinii biegłego, strony złożyły różnego rodzaju zastrzeżenia do jej treści, jednak biegła ustosunkowała się do treści wszystkich zarzutów stron w sposób pełny. Po uzupełnieniu opinii przez biegłą, co do zasady strony nie zgłaszały dalszych wątpliwości, przy

czym pozwany wniósł o dopuszczenie dowodu z dodatkowej opinii biegłego z zakresu budownictwa. Przedmiotowy wniosek podlegał oddaleniu, albowiem był on nie tylko spóźniony, lecz przede wszystkim zbędny, skoro powołana w sprawie biegła z zakresu szacowania nieruchomości posiadała stosowne uprawnienia także z tej specjalności. Jednocześnie strona pozwana nie podniosła żadnych konkretnych i przekonujących argumentów, które w sposób skuteczny podważyły prawidłowość wniosków sporządzonej dotychczas opinii biegłego. Podkreślał, że w niniejszej sprawie powodowie żądali odszkodowania za utratę działek o numerach: (...) w łącznej wysokości 628.926 zł. Skoro zaś przedmiotem żądań pozwu nie były objęte działki stanowiące drogi publiczne (nr (...)), to bezprzedmiotowe stały się zarzuty podniesione przez stronę pozwaną w tym zakresie, w tym zarzut zasiedzenia przedmiotowych nieruchomości. Zauważył ponadto, że mimo wskazania przez biegłą listy dziewięciu budynków (zabudowań), które posadowione zostały na nieruchomościach poprzedników prawnych powodów (wedle treści protokołu zdawczo-odbiorczego przejmowanej przez Skarb Państwa nieruchomości), powodowie żądali odszkodowania za zniszczenie budowli opisanych w punktach 1-6 na stronie 43 opinii (k. 741), a mianowicie domu mieszkalnego, stodoły, obory, chlewni, spichrza i czworaka. Biegła określiła wartość odtworzeniową tych budynków, przy uwzględnieniu stopnia ich technicznego zużycia, na łączną kwotę 590.100 zł. W tej sytuacji poza sporem pozostały kolejne trzy budynki wskazane przez biegłą jako posadowione (najprawdopodobniej) na nieruchomości poprzedników prawnych powodów.

Mając na uwadze powyższe, w szczególności zaś fakt, że biegła w sposób logiczny i przekonujący uzasadniła przyjęte w opinii wnioski, czemu równie przekonujących argumentów nie przedstawiła żadna ze stron, ograniczając się do podważania pojedynczych ocen biegłej, Sąd uznał, że sporządzona opinia mogła posłużyć za źródło miarodajnych ustaleń faktycznych sprawy. W rezultacie przyjął za biegłą, że na skutek bezprawnego działania Skarbu Państwa powodowie – jako następcy prawni T. i S. B. doznali szkody w postaci: bezpowrotnej utraty nieruchomości o łącznej wysokości 628.926 zł, czyli każdy z nich po 125.758,20 zł (628.926 zł : 5) oraz zniszczenia budynków posadowionych na tych nieruchomościach o łącznej wartości odtworzeniowej 590.100 zł, tj. każdy z nich po 118.020 zł (590.100 zł : 5).

Biorąc powyższe pod uwagę, na mocy art. 160 k.p.a. w zw. z art. 363 k.c., przy pomocniczym zastosowaniu art. 322 k.p.c., Sąd Okręgowy zasądził na rzecz każdego z powodów kwotę po 243.778,20 zł (125.758,20 zł + 118.020 zł) wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 28 sierpnia 2013 r. do dnia zapłaty, o czym orzeczono w punkcie I wyroku.

O odsetkach orzekł na podstawie art. 481 § 1 k.c. w zw. z art. 455 k.c., zasądzając odsetki ustawowe poczynszy od dnia 28 sierpnia 2013 r. Odnośnie początkowej daty naliczania odsetek należał wskazywać, że pismem z dnia 12 sierpnia 2013 r., doręczonym pozwanemu dnia 13 sierpnia 2013 r., powodowie wezwali Wojewodę (...)- (...) do zapłaty na ich rzecz łącznej kwoty 1.528.461,90 zł tytułem odszkodowania za bezprawne przejęcie i zbycie nieruchomości w terminie 14 dni od dnia jego otrzymania, jednakże bezskutecznie.

Zdaniem Sądu I instancji już od dnia upływu wyznaczonego przez powodów 14-dniowego terminu pozwany Skarb Państwa, który miał świadomość, że Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi stwierdził nieważność decyzji stanowiącej źródło szkody oraz mając realną możliwość spełnienia świadczenia odszkodowawczego, nie wykonując obowiązku naprawienia szkody, pozostawał w opóźnieniu w spełnieniu tego świadczenia od tej daty, tj. od dnia 28 sierpnia 2013 r. Podkreślenia przy tym wymaga, że pozwany nawet nie podjął próby weryfikacji zgłoszonego mu przez powodów żądania, trudno zatem podzielić jego stanowisko, że odsetki winny być zasądzone dopiero od dnia wyrokowania z uwagi na brak danych dotyczących wysokości roszczenia (brak opinii biegłego).

Sąd Okręgowy nadto wskazywał, że strona pozwana, jako przegrywająca sprawę w całości, obowiązana jest zwrócić powodom poniesione przez nich koszty procesu, do których to należały: koszty wynagrodzenia pełnomocnika profesjonalnego wraz z opłatą skarbową od pełnomocnictwa, częściowo uiszczona opłata od pozwu (po 1.000 zł) oraz wpłacone zaliczki na opinię biegłej (po 800 zł). Orzekając o kosztach procesu należało mieć na względzie okoliczność, że po stronie powodów istnieje współuczestnictwo formalne z art. 72 § 1 pkt 2 k.p.c., co oznacza, że koszty procesu powinny być rozliczone oddzielnie w stosunku do każdego z nich (por. 105 § 1 k.p.c.). Wskazywał, że zgodnie z treścią najnowszej uchwały Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r. (III CZP 58/15), współuczestnikom formalnym reprezentowanym przez jednego pełnomocnika będącego adwokatem lub radcą prawnym, należy się zwrot kosztów procesu obejmujących jego wynagrodzenie ustalone odrębnie w stosunku do każdego współuczestnika. Sąd

powinien jednak obniżyć to wynagrodzenie, jeżeli przemawia za tym nakład pracy pełnomocnika, podjęte przez niego czynności oraz charakter sprawy (art. 109 § 2 k.p.c.). Uwzględniając powyższe Sąd I instancji doszedł do przekonania, że pełnomocnikowi reprezentującego powodów należy się wynagrodzenie w części, a mianowicie w zakresie łącznej kwoty 10.000 zł (po 2.000 zł na rzecz każdego z powodów). Trudno było bowiem pominąć fakt, że niemalże cały nakład pracy związany z poczynieniem najistotniejszych ustaleń w sprawie wykonał powołany w sprawie biegły, który to ustalił m. in. nieruchomości, które powodowie bezpowrotnie utracili. Zgłaszając żądania pozwu, pełnomocnik powodów nie wskazał precyzyjnie granic przedmiotu żądań pozwu mimo, że był m. in. w posiadaniu ksiąg wieczystych nieruchomości. W rezultacie dopiero w oparciu o wnioski powołanej w sprawie biegłej, pełnomocnik powodów sprecyzował, za jakie nieruchomości żąda odszkodowania. Wobec powyższego zakresu realizowanych czynności nie można było uznać za znaczny. Mając powyższe na względzie, na mocy art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z w zw. z § 6 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokacie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielanej z urzędu (t. j. Dz. U. z 2013 r., poz. 461) i art. 109 § 2 k.p.c., Sąd Okręgowy zasądził od pozwanego na rzecz każdego z powodów kwotę 3.817 zł (2.000 zł + 17 zł + 1.000 zł + 800 zł) tytułem częściowego zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (punkt II wyroku).

O brakującej części kosztów sądowych w postaci wynagrodzenia biegłego w wysokości 3.388,91 zł, orzekł na podstawie art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych w zw. z art. 98 k.p.c., nakazując ściągnąć powyższe od pozwanego Skarbu Państwa.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie I Wydział Cywilny z dnia 30 października 2015 r. wniósł pozwany Skarb Państwa – Wojewoda (...) i zaskarżając ww. wyrok w całości, zarzucał mu:

1. naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy a mianowicie:

#.

- **art. 233 § 1 k.p.c. na skutek uznania za rzetelną i w pełni profesjonalną dla potrzeb rozstrzygnięcia niniejszej sprawy opinię sporządzoną przez biegłą sądową E. J. w przedmiocie określenia wartości budynków, w sytuacji gdy biegła nie posiada wiadomości specjalnych z zakresu budownictwa, technologii i wykonawstwa w budownictwie,**
- **art. 233 § 1 k.p.c. poprzez wadliwą ocenę dowodu w postaci opinii sporządzonej przez biegłą sądową E. J. i uznanie, że wartość zniszczonych budynków posadowionych na nieruchomości stanowiącej własność poprzedników prawnych powodów wynosi 590.100 zł,**
- **art. 278 § 1 k.p.c. i art. 286 k.p.c. w zw. z art. 233 § 1 k.p.c. przez ustalenie wysokości odszkodowania zasądzonego powodom w oparciu o opinię biegłej sądowej E. J., która zawierała dowolne i błędne założenia dotyczące stanu budynków oraz zawierała błędy natury konstrukcyjnej, a ponadto została sporządzona przez osobę nie posiadającą wiedzy specjalistycznej z zakresu budownictwa,**
- **art. 217 § 2 k.p.c., 227 k.p.c., art. 278 § 1 k.p.c. i art. 286 k.p.c. przez oddalenie istotnego dla rozstrzygnięcia sprawy wniosku pozwanego o dopuszczenie dowodu z opinii dodatkowej sporządzonej przez innego biegłego z zakresu szacowania nieruchomości posiadającego wiedzę z zakresu budownictwa na okoliczność jak w postanowieniu Sądu Okręgowego w Olsztynie z dnia 26 września 2014 r. pkt 2 f, pomimo istniejących wątpliwości co do prawidłowości sporządzonej opinii przez biegłą E. J.,**

2. naruszenie prawa materialnego:

- *art. 6 k.c. poprzez niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że ciężar dowodu w przedmiocie wykazania wartości zniszczonych budynków spoczywa na pozwanym Skarbie Państwa, a nie na powodach,*
- *art. 363 § 2 k.c. w zw. z art. 361 § 2 k.c. w zw. z art. 160 § 2 k.p.a. w zw. z art. 6 k.c. poprzez niewłaściwe zastosowanie polegające na ustaleniu odszkodowania nie stanowiącego szkody rzeczywistej poniesionej przez poprzedników prawnych powodów oraz w wysokości zawyżonej w oparciu o ustalenia wynikające z wadliwej opinii biegłej sądowej E. J.,*
- *art. 361 § 2 k.c. w związku z art. 160 § 1 i 2 k.p.a., przez naruszenie kompensacyjnej funkcji odszkodowania i przyjęcie wartości zniszczonych budynków ustalonej w oparciu o opinię biegłej E. J.,*
- *art. 363 § 1 k.c. poprzez uznanie, że zasądzone odszkodowanie jest odpowiednie w rozumieniu tego przepisu,*
- *art. 481 § 1 k.c. w zw. 455 k.c. oraz art. 363 § 2 k.c. poprzez niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że Skarb Państwa pozostawał w opóźnieniu w stosunku do powodów od dnia 28 sierpnia 2013 r. do dnia zapłaty, co spowodowało zasądzenie odsetek od odszkodowania od daty wcześniejszej niż data wydania wyroku zasądzającego odszkodowanie tj. od daty 23 sierpnia 2013 r.,*
- *art. 481 § 1 k.c. w zw. 455 k.c. oraz art. 363 § 2 k.c. poprzez niewłaściwe zastosowanie i ustalenie odszkodowania według cen z daty orzekania, a jednocześnie zasądzenie odsetek od tak ustalonego odszkodowania począwszy od daty wcześniejszej niż data ustalenia odszkodowania,*
- *art. 160 § 6 k.p.a. w związku z art. 417 k.c. w zw. z art. 5 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o zmianie ustawy Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 162, poz. 1692) w zw. z art. 5 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na uznaniu, że roszczenie powodów nie uległo przedawnieniu.*

Wskazując na powyższe, wnosił o:

1.
 1. *zmianę zaskarżonego wyroku w całości poprzez oddalenie powództwa w całości i orzeczenie o kosztach postępowania,*

ewentualnie

2. *uchylenie wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Olsztynie oraz zasądzenie od każdego z powodów kosztów procesu przed Sądem I i II instancji według norm przepisanych, w tym na podstawie art. 11 ust. 3 ustawy z dnia 8 lipca 2005 r. o Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa (Dz. U. Nr 169, poz. 1417, ze zm.) kosztów zastępstwa procesowego na rzecz Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa, dopuszczenie dowodu z opinii dodatkowej innego biegłego sądowego z zakresu wyceny nieruchomości mającego wiedzę także z zakresu budownictwa na okoliczność jak w postanowieniu Sądu Okręgowego w Olsztynie z dnia 26 września 2014 r. pkt 2 f.*

SĄD APELACYJNY ZWAŻYŁ , CO NASTĘPUJE:

Apelacja pozwanego zasługiwała na uwzględnienie jedynie w nieznacznej części, a mianowicie w zakresie odsetek za opóźnienie od dnia 30 października 2015 r.

Sąd Okręgowy dokonał w niniejszej sprawie prawidłowych ustaleń faktycznych, które Sąd Apelacyjny podziela i uznaje za własne. Sąd I instancji dokonał także wbrew zarzutom skarżącego, szczegółowej i wnikliwej analizy zgromadzonego materiału dowodowego w kontekście prawidłowo przywołanych norm prawnych z szerokim powołaniem się na aktualne poglądy prezentowane licznymi orzeczeniami Sądu Najwyższego, w tym przede wszystkim uchwałę pełnego składu Sądu Najwyższego z dnia 31 marca 2011 r., III CZP 112/10, LEX nr 751460). Ta ocena poza kwestią ustalenia początkowej daty wymagalności odsetek za opóźnienie, również zyskała aprobatę Sądu II instancji.

Jeżeli szkoda została wyrządzona przez wydanie ostatecznej decyzji jej naprawienia można żądać po stwierdzeniu we właściwym postępowaniu niezgodności z prawem tej decyzji. Nie może budzić wątpliwości, że to powodowie występując z roszczeniem zgłoszonym w pozwie, powinni byli wykazać wszystkie przesłanki odpowiedzialności pozwanego, a więc: fakt, iż została im wyrządzona szkoda poprzez wydanie ostatecznej decyzji administracyjnej, wysokość szkody oraz normalny związek przyczynowy pomiędzy wydaniem ostatecznej decyzji administracyjnej, a szkodą, jak również fakt, że we właściwym postępowaniu stwierdzono niezgodność ostatecznej decyzji administracyjnej z prawem. Za Sądem Okręgowym stwierdzić należy, że powodowie sprostali temu zadaniu udowadniając wszystkie przesłanki konieczne do przyznania im odszkodowania.

Na wstępie należy stwierdzić, że Sąd Okręgowy prawidłowo przyjął, że do roszczenia powódki o naprawienie szkody wyrządzonej ostateczną decyzją administracyjną, wydaną przed dniem 1 września 2004 r., a której wydanie z naruszeniem art. 156 § 1 k.p.a. stwierdzono po tym dniu, ma zastosowanie art. 160 §1, 2, 3 i 6 k.p.a. (obecnie nieobowiązujący). Dla ustalenia natomiast wysokości odszkodowania należnego poszkodowanemu przyjmuje się stan majątku poszkodowanego (składników jego majątku) w chwili wyrządzenia szkody, a miarodajne pozostają ceny w chwili ustalenia odszkodowania. W odniesieniu do decyzji administracyjnych wyrządzających szkodę (tzw. decyzji wadliwych powodujących m.in. utratę prawa własności lub innego prawa) chodzi o stan nieruchomości istniejący w chwili wydania wadliwej decyzji, stanowiącej źródło powstania szkody, przy czym stan taki obejmuje nie tylko parametry fizyczne lub geodezyjne danej nieruchomości (np. jej powierzchnię, infrastrukturę), lecz także samo jej funkcjonalne przeznaczenie społeczno – gospodarcze (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 2013 r., V CSK 81/13, LEX nr 1421824).

Podkreślenia w kontekście zarzutów apelacyjnych wymaga, że dochodzenie roszczeń na podstawie art. 160 k.p.a. jest specyficznym rodzajem dochodzonego odszkodowania. Jego podstawą i warunkiem jest stwierdzenie nieważności decyzji lub stwierdzenie wydania decyzji z naruszeniem prawa. Taka decyzja nadzorcza ma moc wsteczną, co oznacza, że będąca jej przedmiotem decyzja dotknięta wadami – była aktem bezprawnym już w chwili jej wydania. Zbytek zatem przez Skarb Państwa prawa własności przejętej nieruchomości, jest w takim przypadku bezprawne i rodzi po stronie właściciela lub jego następcy – szkodę podlegającą naprawieniu.

Sąd I instancji prawidłowo ustalił, iż przesłanką skutecznego dochodzenia roszczenia odszkodowawczego było wydanie przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi decyzji z dnia 22 kwietnia 2013 r., która z kolei stwierdzała wydanie decyzji stanowiącej źródło szkody, a więc decyzji z dnia 24 listopada 1948 r. z naruszeniem prawa. Słusznie Sąd I instancji uznał, że to wydanie tejże decyzji otworzyło powodom drogę do uzyskania odszkodowania za szkody wynikłe z decyzji z dnia 24 listopada 1948 r.

Zdaniem Sądu istotny jest skutek, jaki ta decyzja spowodowała w majątku poszkodowanego, a zatem to, na ile obecnie majątek poszkodowanego odbiega in minus od stanu istniejącego przed wydaniem takiej decyzji. Nie ulega zaś wątpliwości, że w przypadku powodów różnica ta jest zasadnicza, gdyż nastąpiło znaczne uszczuplenie stanu czynnego ich majątku, przy czym rozmiar szkody wynika z opinii biegłego sądowego z zakresu szacowania nieruchomości E. J. – uprzednio K. (k. 688-760, 801-805, 861-863v., 889-889v. akt).

Zdaniem Sądu Apelacyjnego powyższa opinia zasługuje na uznanie jej za istotny środek dowodowy w niniejszej sprawie. Jest ona w pełni rzetelna, fachowa i obiektywna. Wyliczenia dokonane przez biegłego zostały w całości uzasadnione i precyzyjnie omówione. Sporządzona przez biegłą opinia pozwoliła zatem na właściwe wyliczenie wartości należnego powodowi odszkodowania. Wbrew zarzutom apelacji, dokonana przez Sąd Okręgowy ocena opinii biegłego z zakresu szacowania nieruchomości, nie nasuwa zastrzeżeń, ponieważ wbrew twierdzeniom skarżącego, nie narusza ona reguł określonych art. 233 § 1 k.p.c. Skarżący ograniczył się tu wyłącznie do zaprezentowania odmiennej oceny tegoż dowodu, co zgodnie z orzeczeniem Sądu Najwyższego z dnia 6 listopada 1998 r., II CKN 4/98 jest niewystarczające do stwierdzenia powyższego uchybienia. Wobec stanowiska skarżącego, który we wniesionej apelacji kwestionuje wywiedzione przez biegłą wnioski zaznaczyć trzeba, że wydanie opinii poprzedziła szczegółowa analiza akt sprawy. Sąd Odwoławczy stwierdza, że Sąd I instancji wyjaśnił przyczyny, dla których oparł się na tej opinii uznając wnioski biegłej za logiczne, pełne i jasne, a przez to miarodajne dla dokonania ustaleń potrzebnych do rozstrzygnięcia sporu, którego przedmiot został wskazany w pozwie. Sąd Apelacyjny wyjaśnia, że specyfika oceny dowodu z opinii biegłego wyraża się w tym, że sfera merytoryczna opinii jest kontrolowana przez Sąd, który nie posiada wiadomości specjalnych, w istocie tylko w zakresie zgodności z zasadami logicznego myślenia, doświadczenia życiowego i wiedzy powszechnej. Odwołanie się przez Sąd do tych kryteriów oceny stanowi więc wystarczające i należyte uzasadnienie przyczyn uznania opinii biegłych za przekonujące (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 kwietnia 2005 r., II CK 572/04, LEX nr 1516556). W takich okolicznościach, jedynie gołosłowna polemika pozwanego z wnioskami biegłej – z pewnością niekorzystnych z punktu widzenia jego interesów – nie może stanowić skutecznej podstawy wywiedzionej apelacji, która co więcej uzasadniałaby wniosek skarżącego o prowadzenie dalszego postępowania dowodowego w tym zakresie. Prezentując więc pogląd, zgodnie z którym, jeżeli wnioski opinii są jasne, kategoriyczne i przekonujące dla Sądu, co pozwala uznać kluczowe dla istoty sprawy okoliczności za wyjaśnione, to nie zachodzi potrzeba dopuszczenia dowodu z dalszej opinii biegłych, Sąd Apelacyjny podziela więc stanowisko Sądu Okręgowego, który oddalił wniosek pozwanego o dopuszczenie dowodu z opinii kolejnego biegłego. Nie uszło przy tym uwadze tego Sądu, że zobowiązany do zgłoszenia w terminie 7 dni ewentualnych zastrzeżeń do opinii sporządzonej przez biegłą pełnomocnik pozwanego takich zarzutów nie przedstawił (k. 822-823 akt) uznając wyjaśnienia biegłej za wystarczające, posiłkując się następnie wyłącznie ogólnikowymi twierdzeniami sprowadzającymi się jedynie do polemiki z niewadliwymi wnioskami biegłej sądowej. Sąd Apelacyjny uznaje je wyłącznie za wyraz jego niezadowolenia z oceny przedstawionej przez biegłą E. J., co zgodnie z poglądem Sądu Najwyższego wyrażonym w wyroku z dnia 6 maja 2009 r., w sprawie II CSK 642/08, nie uzasadnia potrzeby dopuszczenia przez Sąd dowodu z opinii innych biegłych (vide: LEX nr 511998). Mając na uwadze powyższe, na podstawie art. 381 k.p.c. Sąd Apelacyjny, oddalił ten wniosek dowodowy.

Na aprobatę zasługiwało także stanowisko Sądu I instancji, że w niniejszej sprawie nie doszło do przedawnienia roszczenia powodów. W ocenie Sądu Apelacyjnego, istotnie za Sądem I instancji należało powtórzyć, że decydujące znaczenie dla prawidłowego zastosowania art. 160 § 6 k.p.a. miało oznaczenie chwili, w której właściwy organ, w tym wypadku Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi stwierdził nieważność orzeczenia Urzędu Wojewódzkiego (...) z dnia 24 listopada 1948 r., co miało miejsce w dniu 22 kwietnia 2013 r. i stanowiło początek biegu przewidzianego w nim terminu przedawnienia (vide: uchwała 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 stycznia 2015 r., III CZP 78/14, LEX nr 1604816).

Przechodząc do oceny dalszych zarzutów apelacji kwestionujących prawidłowość rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego w przedmiocie ustalenia początkowego terminu zasądzenia odsetek od zasądzonego na rzecz powodów odszkodowania, Sąd Apelacyjny uznaje ich racje. Należy bowiem uznać za przeważające w orzecznictwie stanowisko, które Sąd Apelacyjny w niniejszym składzie podziela, a zgodnie z którym, odszkodowanie obliczone według cen z daty jego ustalenia, którą jest data orzekania staje się wymagalne dopiero z tą datą, a zatem dopiero od niej dłużnik pozostaje w opóźnieniu uzasadniającym zapłatę odsetek (vide: wyrok Sądu Najwyższego w sprawie III CSK 308/09, wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku I A Ca 465/15).

Mając na względzie przedstawione okoliczności, Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok na zasadzie art. 386 § 1 k.p.c. w przedmiocie części roszczenia odsetkowego, zaś w pozostałym zakresie oddalił apelację jako pozbawioną uzasadnionych podstaw na podstawie art. 385 k.p.c.

Kosztami postępowania za drugą instancję Sąd Apelacyjny w całości na zasadzie art. 100 k.p.c. w zw. z w zw. z § 12 ust. 1 pkt. 2) i 6 pkt. 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielanej z urzędu (t. j. Dz. U. z 2013 r., poz. 461), przyjmując, że powodom reprezentowanym w sprawie przez tego samego pełnomocnika należy się tylko część wynagrodzenia w kwotach po 2.000 zł na rzecz każdego z nich z uwagi na mniejszy przez to nakład pracy pełnomocnika, który jedynie raz zapoznawał się z argumentami apelacji i łącznie w imieniu wszystkich powodów złożył odpowiedź na apelację.

(...)